

ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีกับการสืบทอดและการอนุรักษ์ของ 7
กลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชนตำบลลาววี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

The Indigenous Knowledge of Music: Inheritance and Preservation of
Seven Ethnic Groups in Wawee Sub-district, Mae Suai District,
Chiang Rai Province

อดิวัชร หนาพงศ์ไพศาล^{*1}

บทคัดย่อ

ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีกับการสืบทอดและการอนุรักษ์ของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ชุมชนตำบลลาววี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านดนตรี วิธีการเผยแพร่และปัญหาจากการเผยแพร่รวมถึงแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาววี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยศึกษากับประชากรที่เป็นนักดนตรี ผู้รู้ ผู้นำชุมชน จำนวน 43 คน เครื่องมือในการวิจัยได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของชาติพันธุ์ทั้ง 7 กลุ่มปัจจุบันมีเครื่องดนตรี คือ เครื่องดีด เป่า และตี การทำเครื่องดนตรีพบเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์อาข่า จีนยูนนาน และลีซู บทเพลงมักมีทำนองเดียว สั้น ๆ เล่นวนซ้ำไปมา หากมีเสียงประสานจะเป็นโดรน มีการใช้ดนตรีเพื่อความบันเทิงและประกอบพิธีกรรม วิธีการเผยแพร่พบ 2 วิธี คือ ครูพักลักจำ และมุขปาฐะ ปัญหาที่พบ คือ หากผู้รู้จำทำนองได้ไม่ถูกต้องอาจทำให้ทำนองเพลงผิดเพี้ยน เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกข้อมูลดนตรีไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ลาหู่ และลีซูเป็นการจัดโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสอนดนตรีให้กับเยาวชน ไทยใหญ่ได้ส่งเสริมกิจกรรมดนตรีอย่างต่อเนื่อง อาข่ามีแนวคิดในการพัฒนาลานวัฒนธรรมให้เป็นลานเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรม ส่วนปกากะญอ จีนยูนนานและเมี่ยนยังไม่ได้มีดำเนินการแต่อย่างใด เนื่องจากขาดผู้สนใจและสืบทอดภูมิปัญญา

^{*} Corresponding author, email: adiwach@gmail.com

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิชาดนตรี สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาด้านดนตรี, ชาติพันธุ์, ดนตรีชาติพันธุ์, การอนุรักษ์และสืบทอด

Abstract

This research aimed to explore the musical indigenous knowledge, propagation method, problem and guideline of musical indigenous knowledge conservation and inheritance of seven ethnic groups in Wawee sub-district, Mae Suai district, Chiang Rai province. The population were 43 people of musicians, experts and community leaders. Research instruments were observation form, in-depth interview form and content analysis.

The finding revealed that seven ethnic groups had string, woodwind, and percussion instruments. Only Akha, Chinese Yunnan, and Lishu groups have made the musical instrument. Moreover, most songs were monody style with short monophonic texture and loop repetitions. Also, drone was discovered in a harmony. The music associated with their lifestyles, and was used for the rites and entertainment. Self-directed learning with trial and error, and oral succession were used as the propagation methods. The problem was the incorrect melody. Since there were unwritten information, the experts could not recognize the melody accurately. There were various guidelines of musical indigenous knowledge conservation and inheritance for ethnic groups. Lahu and Lishu have been provided the conservation projects and music teaching for the youth. Tai Yai was promoted the musical activities progressively. Akha planned to develop cultural square to be the art and cultural learning area. However, Keren, Chinese Yunnan and Mien groups had not been implemented any operation because of a lack of people who were interested in the indigenous inheritance.

Keywords: Indigenous Knowledge of Music, Ethnic, Ethnic Music, Inheritance and Preservation

บทนำ

ตำบลาวาวี อำเภอแม่สรวย เป็นพื้นที่หนึ่งในจังหวัดเชียงราย ที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย อาข่า ลาหู่ ลีซู เมี่ยน ปกาเกอญอ จีนยูนนาน และไทยใหญ่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับกับป่าดงดิบ มีพื้นที่ราบเป็นบางส่วน โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มชาติพันธุ์ในตำบลาวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ยังคงมีการใช้ดนตรีในวิถีชีวิตทั้งในด้านพิธีกรรมความเชื่อและสร้างความบันเทิง ตลอดจนเป็นส่วนเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน ดังนั้นภูมิปัญญาด้านดนตรีจึงเป็นผลผลิตเชิงสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากมนุษย์เพื่อสื่ออารมณ์ ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ อีกทั้งยังสะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนให้ผู้ฟังได้รับรู้

การสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีชาติพันธุ์เป็นแบบมุขปาฐะ ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ปัจจุบันผู้ที่มีความสามารถทางด้านดนตรีมักเป็นผู้สูงอายุและขาดผู้สืบทอดทางดนตรีทั้งที่เป็นลูกหลานหรือสมาชิกในหมู่บ้าน นอกจากนี้อิทธิพลของกระแสสังคมสมัยใหม่ยังได้ส่งผลกระทบต่อสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์โดยตรง จากการรับเอาวัฒนธรรมใหม่ๆ จากภายนอกเข้าสู่ชุมชน ทำให้วิถีชีวิตและระบบคิดดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ดั้งข้อคิดเห็นของอนันต์ นาคคง ที่กล่าวว่าบางครั้งคราวที่สังคมอ่อนแอ มีเงื่อนไขอื่นใดหรือกระแสวัฒนธรรมอื่นใดมากระทบ ก็อาจเกิดความงุนงงสับสนของทั้งคนทั้งดนตรีขึ้นได้ กระทั่งต้องเดิรร้อนหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อการรักษาโรคทางวัฒนธรรมที่เชื่อว่าดีงามให้คงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเหมาะสม² ด้วยเหตุผลทั้งหมดที่กล่าวมาอาจทำให้ภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อาจเกิดการเลือนลาง สูญหาย หรือสิ้นสุดลงจากการเข้ามาแทนที่โดยกระแสสังคมสมัยใหม่

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่ต้องการศึกษาภูมิปัญญาด้านดนตรี วิธีการเผยแพร่ ปัญหาจากการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านดนตรี และศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลาวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ลดปัญหาการละเลยคุณค่าของภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีที่มาจากบรรพบุรุษต่อไป

² อนันต์ นาคคง, “เส้นทางสายมนุษยวิทยาดนตรีในประเทศไทย,” ใน *ผู้คน ดนตรี ชีวิต เล่มที่ 1 เสียงของโลก* (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2553), 16.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาวิธีการเผยแพร่และปัญหาจากการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ฐานข้อมูลภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และผู้ที่สนใจที่นำไปใช้ประโยชน์ทางการอนุรักษ์ การศึกษา และการวิจัยในเชิงลึกต่อไป
2. แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนลาวี เพื่อนำไปใช้ในการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ลักษณะและส่วนประกอบของเครื่องดนตรี วิธีการเล่นเครื่องดนตรี บทเพลง วิธีการเผยแพร่และปัญหาของการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านดนตรี และแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาทางด้านดนตรี
2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา
ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะ นักดนตรีและผู้นำชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ได้แก่ อาข่า ลาหู่ ลีซอ เมี่ยน ปกาเกอญอ จีนยูนนาน และไทยใหญ่ จำนวน 43 คน

3. ขอบเขตด้านสถานที่ศึกษา

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เฉพาะพื้นที่บ้านดอยล้าน บ้านดอยช้าง บ้านแสนเจริญ บ้านวาวี บ้านห้วยมะขาง บ้านปางกิว บ้านทุ่งพร้าว และบ้านเลาตี ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การเลือกพื้นที่ที่ศึกษา พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เฉพาะพื้นที่บ้านดอยล้าน บ้านดอยช้าง บ้านแสนเจริญ บ้านวาวีบ้านห้วยมะขาง บ้านปางกิว บ้านทุ่งพร้าว และบ้านเลาตี ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ยังคงมีการดำเนินกิจกรรมทางด้านดนตรี และมีนักดนตรี ผู้รู้ ผู้นำชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลทางดนตรี โดยศึกษาจากข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ เช่น ห้องสมุด ศูนย์ชาติพันธุ์ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเตรียมข้อมูลประวัติความเป็นมา และข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในพื้นที่ที่จะศึกษาก่อนการลงภาคสนามจริง ส่วนข้อมูลทางดนตรีศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักดนตรี ผู้รู้และผู้นำชุมชนของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่ที่ศึกษา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

3.1 แบบสังเกตขณะผู้วิจัยใช้การสังเกตประกอบการซักถาม การบันทึกภาพ และการบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านดนตรีของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ เจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐ และเอกชนที่เกี่ยวข้อง

3.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แนวทางสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีในหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านดนตรี

3.3 การบันทึกเสียง มีการบันทึกเสียงการบรรเลงดนตรีของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลวิเคราะห์ทางด้านดนตรีต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาค้นคว้าและเก็บข้อมูลเอกสารจากหนังสือ เอกสารตำรา บทเพลง รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้

4.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

4.2.1 ด้านการศึกษาภูมิปัญญาด้านดนตรีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการติดตามการแสดงดนตรี บันทึกเสียงการแสดง สัมภาษณ์นักดนตรีเชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านดนตรี และการสนทนากลุ่มย่อยโดยมีหัวข้อเกี่ยวข้องกับการเผยแพร่และปัญหาที่เกิดจากการเผยแพร่ในปัจจุบัน เพื่อจัดทำข้อมูลภูมิปัญญาด้านดนตรี

4.2.2 ด้านการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดเวทีชุมชน โดยเชิญนักดนตรี ประชาชน ชุมชน และกลุ่มผู้นำชุมชน ร่วมกันระดมความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรี และจัดทำข้อมูลประกอบการอธิบายบทบาทในเชิงอนุรักษ์และแนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรี

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับจากข้อมูลเอกสาร ข้อมูลอินเทอร์เน็ต ข้อมูลบุคคล และข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามทั้งด้านการแสดงดนตรีและการจัดเวทีชุมชน นำมาวิเคราะห์และจัดทำเป็นผลการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลบริบททั่วไปที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านดนตรีวิธีการเผยแพร่ปัญหาจากการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านดนตรี แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอด ตลอดจนข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาทางด้านดนตรีของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับการจัดเสวนาของชาติพันธุ์ในตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ดนตรี ใช้ข้อมูลการวัดเสียง รวมถึงการจัดทำโน้ตเพลงตัวอย่างที่เลือกศึกษา

5.3 นำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 5.1 และ 5.2 นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นในการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอมะสรวย จังหวัดเชียงราย แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 ลักษณะทางกายภาพ ระบบเสียง วิธีการเล่นเครื่องดนตรี

1.1.1 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์อาข่าพบอยู่ 10 ชนิด ได้แก่ 1) เด็ม เป็นเครื่องตีมี 3 สาย 2) อุหลูพะอะ เป็นขลุ่ยไม้ไผ่ 3) อาข่าซูลูย เป็นขลุ่ย 3 รู 4) หมี่ลี่หมี่เลาะ เป็นปี่ไม้ไผ่มี 3 รู 5) ยะอู่ หรือ จ้องหน่อง 6) ผีปะโบ้ เป็นการเป่าใบไม้ 7) บ่อถ่อง คือ ไม้ไผ่กระทุ้ง 8) ถ่อง เป็นกลองหน้าเดียว 9) แจ๊ะและ หรือ ฉาบทองเหลือง 10) บุหลู หรือ ซ้องทองเหลือง

1.1.2 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ลีซู พบอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ 1) ซือบือ หรือ กีตาร์ลีซู เป็นเครื่องตีทำจากไม้เนื้อแข็ง 2) ผู้หลู หรือ แคนน้ำเต้า 3) ยุหลู หรือ ขลุ่ยลีซู

1.1.3 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์จื๋นยูนนานพบอยู่ 2 ชนิด คือ 1) ฉิ่งซือ เป็นเครื่องตีทำจากไม้เนื้อแข็ง 2) ผู้หลู หรือ แคนน้ำเต้า

1.1.4 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ลาหู่ พบอยู่ 4 ชนิด ได้แก่ 1) หน่อ หรือ แคนน้ำเต้า 2) ยะกู่ หรือ ซ้องทองเหลือง 3) แจกู่ หรือกลองหน้าเดียว 4) แฉ หรือ ฉาบทองเหลือง

1.1.5 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์เมี่ยน พบอยู่ 5 ชนิด ได้แก่ 1) ต้มโหย่ว หรือ กลองสองหน้าขนาดใหญ่ 2) โหย่วตอน หรือกลองสองหน้าขนาดเล็ก 3) มัง หรือ ซ้องทองเหลือง 4) ฉาบเจี้ย หรือฉาบทองเหลือง 5) หยัด หรือปี่ของชาวเมี่ยน

1.1.6 เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์ไทยใหญ่พบอยู่ 3 ชนิด ได้แก่ 1) ก่องยาว หรือ กลองยาว 2) มอง หรือ ซ้องราว ประกอบด้วยซ้อง 5 ลูก และฉาบเล็ก 1 ใบ 3) เสียง หรือฉาบทองเหลือง

1.1.7 ชาติพันธุ์ปกากะญอ ไม่ปรากฏเครื่องดนตรี

1.2 การทำเครื่องดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์พบเพียง 3 กลุ่มเท่านั้นที่ยังคงมีช่างทำเครื่องดนตรีในพื้นที่ คือ อาข่า จื๋นยูนนาน และลีซู โดย อาข่ามีเครื่องดนตรีที่ทำได้คือ หมี่ลี่หมี่เลาะ อาข่าซูลูย จื๋นยูนนานมีเครื่องดนตรีที่ทำได้คือ ฉิ่งซือ ผู้หลู และลีซูมีเครื่องดนตรีที่ทำได้คือ ผู้หลู

1.3 บทเพลงของชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ บทเพลงส่วนมากทำนองเดียวเป็นทำนองสั้น ๆ เล่นวนซ้ำไปมา เสียงประสานจะมีหรือไม่มีขึ้นอยู่กับชนิดของเครื่องดนตรีที่เล่น ซึ่งหากมีเสียงประสานจะมีความเรียบง่ายไม่ซับซ้อนวนวาย มีลักษณะเป็นโดรน หากมีเนื้อร้องจะร้องซ้ำทำนองเดิมแต่เป็นการเปลี่ยนเนื้อร้อง ความหมายของเนื้อร้องมักเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ตามแต่ละชาติพันธุ์

1.3.1 บทเพลงของอาข่าเป็นทำนองสั้น ๆ เล่นวนซ้ำไปมา ผู้เล่นมักมีการพลิกเพลงทำนองเล็กน้อยด้วยตนเองตามความเหมาะสม แต่อยู่บนพื้นฐานของทำนองหลัก เนื้อหาของบทเพลงมักเกี่ยวกับวิถีชีวิตทั่วไป เช่น ร่างกาย ประโยชน์ของอวัยวะ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ความงามธรรมชาติ เป็นต้น แต่เดิมบทเพลงของอาข่าไม่มีเนื้อร้องตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุการณ์หรือสิ่งที่พบเห็น รวมทั้งผู้ร้องอาจพลิกเพลงทำนองได้เล็กน้อยตามความเหมาะสมเพื่อให้เข้ากับคำร้อง

ประเภทของบทเพลงอาข่า ไม่มีการจัดเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน มีเพียงการแยกเป็นเพลงร้องและเพลงบรรเลง แต่สำหรับเพลงร้องของชาวอาข่ามีการแบ่งเป็นหมวดหมู่เป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ตามความหมายของบทเพลง คือ

- คยชะ เป็นการร้องจีบกันโต้ตอบ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราฮี คำร้องเป็นการด้นสด
- ซาอีเอะ สามารถใช้ร้องได้ทั้งงานมงคลและอวมงคล หากเป็นงานมงคล จะมีความหมายเป็นการอวยพร และหากเป็นงานอวมงคล จะเป็นการร้องเพื่อไว้อาลัยและสรรเสริญถึงคุณงามความดีของผู้เสียชีวิต ซาอีเอะสามารถร้องโต้ตอบกันได้แต่ต้องมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ
- ซองจุงยุง ร้องในงานศพเปรียบเสมือนการร้องไห้ แต่ร้องให้เป็นเพลง

1.3.2 บทเพลงของลีซูมีลักษณะเป็นทำนองสั้น ๆ เล่นวนซ้ำไปมา นิยมใช้เครื่องดนตรีชิ้นเดียวในการบรรเลง มีการใช้เสียงประสานในบทเพลง หากเป็นเพลงร้องประกอบการเต้นในพิธีกรรมต่าง ๆ มักเป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีก่อนแล้วจึงตามด้วยการร้องในรอบถัดไป ซึ่งสำหรับการร้องเพลงขึ้นอยู่กับผู้ร่วมพิธีกรรมในการตัดสินใจที่จะร้อง หากมีการร้องจะเริ่มโดยกลุ่มต้นเสียงร้องนำขึ้นมาก่อนสักช่วงหนึ่งจึงเป็นการร้องตามของผู้ร่วมพิธีกรรมคนอื่น ๆ ความหมายของบทเพลงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวลีซู

การแบ่งประเภทของบทเพลง แบ่งได้สองประเภท คือ เพลงร้อง และเพลงบรรเลง โดยทั่วไปเพลงร้องมีความหมายของเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราฮี มีทั้งแบบร้องเดี่ยวและร้องกลุ่ม ทำนองหลักของเพลงมักมีทำนองเดียว แต่มีคำร้องที่หลากหลาย ส่วนเพลงบรรเลง มักเป็นบทเพลงที่มีทำนองหลักของเพลงมีทำนองเดียวเล่นวนซ้ำไปมา พบเพลงที่มีหลายทำนองในหนึ่งเพลงแต่ไม่บ่อยมากนัก

ทำนองเพลงของชาวลีซูแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ทำนองเพลงสมัยใหม่ และทำนองโบราณ โดยทำนองเพลงสมัยใหม่มีความซับซ้อนน้อยกว่าทำนองโบราณ เนื่องจากทำนองโบราณต้องใช้เทคนิคในการบรรเลงมากกว่า เช่น การเล่นสะบัด การพรมนิ้ว การรูดสาย เป็นต้น

1.3.3 บทเพลงของจิ้นยูนาน เรียกว่า ฉิ่งเดี่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทตามการตั้งเสียงของฉิ่งชื่อ คือ อิ่งเดี่ยว ยังเดี่ยว และอะสุไชยว์เดี่ยว ประเภทอิ่งเดี่ยวและ

ยังเต็มมีความหมายเกี่ยวกับหลักคำสอน ความเชื่อของคนจีนยูนนาน และการชักชวนให้ร่วมสังสรรค์ โดยมักนำผู้หลุมมาเล่นร่วมกับฉิ่งชิ่งได้แต่มีข้อจำกัด คือ ไม่มีร้องประกอบ และทำนองไม่ยาวเกินไป หากบทเพลงมีความยาวมาก ๆ จะเล่นแต่ฉิ่งชิ่งเพียงอย่างเดียว ส่วนอะสุไชยเดี่ยว เป็นบทเพลงที่สามารถเล่นได้ทั้งในงานมงคลและอวมงคล หากใช้สำหรับงานมงคลจะถือเป็นการอวยพร แต่ถ้าเป็นงานอวมงคลจะเป็นการสรรเสริญแต่ผู้เสียชีวิต การเล่นบทเพลงประเภทนี้มักเล่นหลาย ๆ คน วิธีเล่นส่วนใหญ่บรรเลงพร้อมเต๋นรำ โดยมีคนบรรเลงนำหรือร้องนำ 1 คน ต่อมาจึงร้องหรือบรรเลงพร้อมกัน สำหรับการร้องเพลงสามารถคิดเนื้อร้องใหม่ได้แต่ต้องไม่ทำให้ทำนองหลักผิดเพี้ยน

1.3.4 บทเพลงของลาหู่เป็นบทเพลงประกอบการเต้นรำ มีความหมายเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความหมายของเพลงจะขึ้นอยู่กับท่าเต้น เช่น ทำนอง “หะอู่เว้” มีสองความหมาย คือ การต้อนรับแขก และการบอกให้เจ้าบ้านเตรียมทำอาหารเลี้ยงแขก

1.3.5 บทเพลงของเมี่ยนที่บ้านปางกิว ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นการเล่นเครื่องกระทบ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทของการเล่นเครื่องกระทบตามลักษณะการใช้งาน คือ เพื่อเป็นสัญญาณการเริ่มพิธีกรรม และเพื่อประกอบพิธีกรรม ซึ่งการเล่นในพิธีกรรมสามารถแบ่งย่อยตามวัตถุประสงค์ของพิธีกรรมได้เป็น 2 ประเภท คือ เพื่อประกอบพิธีการขอมาบรรพบุรุษ และเพื่อประกอบพิธีกรรมที่ใช้ร่วมกับหยัด ปัจจุบันไม่พบนักดนตรีชาวเมี่ยนในพื้นที่ที่สามารถเล่นหยัด

1.3.6 บทเพลงของไทยใหญ่เป็นการประโคมจังหวะของเครื่องกระทบได้แก่ ก้อง มอง และเสียง จังหวะของการตีสามารถแบ่งตามความเร็วของจังหวะได้ทั้งหมด 4 แบบ คือ ก้องนก มีจังหวะที่เร็ว ก้องโต มีจังหวะปานกลาง ก้องมองเชิง มีจังหวะช้า และก้องเข้าปอย มีจังหวะที่เร็วมาก โดยทั่วไปการควบคุมหรือกำหนดรูปแบบจังหวะในการตีขึ้นอยู่กับผู้เล่นมอง ซึ่งการเปลี่ยนรูปแบบจังหวะขณะตีสามารถทำได้ แต่ต้องมีการนัดแนะหรือให้สัญญาณกันระหว่างผู้ตีมองและผู้เล่นคนอื่น ๆ สำหรับการตีกลองและตีเสียงเป็นการด้นสด แต่อยู่บนพื้นฐานของจังหวะที่กำหนดโดยมอง

1.4 บทบาทหน้าที่ของดนตรี

ชาติพันธุ์ทุกกลุ่มมีการใช้ดนตรีเพื่อเป็นการสะท้อนถึงวิถีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดนตรีประกอบพิธีกรรม สร้างความบันเทิง เกี่ยวพาราฮี คำสอน คำอวยพร และคำสรรเสริญ เป็นต้น ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลของบทบาทหน้าที่ของดนตรี เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1.4.1 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมเท่านั้นซึ่งส่วนใหญ่เป็นพิธีกรรมงานรื่นเริง โดยชาติพันธุ์ลีซูและจีนยูนนานจะมีการเต้นรำควบคู่ไปด้วย ส่วนชาติพันธุ์เมี่ยนและไทยใหญ่ ไม่มีการเต้นรำ แต่ชาวไทยใหญ่มีการเล่นรำกและรำโตร่วมกับการบรรเลงดนตรี

1.4.2 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ดนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมและเพื่อสร้างความเพลิดเพลิน ได้แก่ อาข่า และลาหู่ ทั้งสองชาติพันธุ์มีการเล่นดนตรีคล้ายคลึงกัน คือ เล่นดนตรีเพื่อสร้างความเพลิดเพลินขณะเดินทางไปทำสวนไร่ นา และการเล่นดนตรีประกอบพิธีกรรม เช่น งานขึ้นปีใหม่ งานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ซึ่งแต่ละพิธีกรรมจะมีบทกลอนหรือบทร้องเฉพาะพิธี ในอดีตมีการตีเครื่องกระทบเพื่อเป็นสัญญาณบอกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้นกับหมู่บ้าน

2. วิธีการเผยแพร่และปัญหาการเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

วิธีการเผยแพร่ดนตรีของชาติพันธุ์ทุกกลุ่มชาติพันธุ์มีความคล้ายคลึงกัน คือ เป็นลักษณะครูพักลักจำ และมุขปาฐะ ทั้งสองวิธีนี้มีข้อจำกัดในการเรียนรู้ คือ หากผู้สอนหากจำทำนองเพลงได้ไม่ถูกต้อง ทำให้มีการถ่ายทอดทำนองเกิดความคลาดเคลื่อนได้ ข้อดีของวิธีการสอนแบบนี้ คือ เด็ก ๆ มีความเข้าใจถึงสำเนียง วิธีการเล่น และเอกลักษณ์ความเป็นดนตรีชาติพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว

ปัญหาของการเผยแพร่ ได้แก่ ขาดผู้สนใจสืบทอดดนตรีไม่ว่าจะเป็นเยาวชนหรือผู้ใหญ่ เนื่องจากวิถีชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน กิจกรรมยามว่างผันแปรไปตามความเจริญทางเทคโนโลยี เช่น การดูรายการโทรทัศน์ การติดตามโซเชียลมีเดีย เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ปกครองยังนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนนอกพื้นที่ทำให้เยาวชนขาดความใกล้ชิดและการซึมซับวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม อีกทั้งปัจจุบันนิยมให้เยาวชนได้รับการศึกษาทั้งโรงเรียนไทยและโรงเรียนจีน ที่มีการจัดการเรียนตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันเสาร์ หยุดพักวันอาทิตย์ ซึ่งก่อให้เกิดความเหน็ดเหนื่อยจากการเรียนให้กับเยาวชนเป็นอย่างมาก ทำให้เยาวชนต้องการพักผ่อนมากกว่าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเยาวชนให้ความสนใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรี คือ ลีซู และลาหู่ โดยการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และหัวหน้ากลุ่มชาติพันธุ์ ได้จัดให้มีการสอนดนตรีให้แก่เยาวชนหลังเลิกเรียน อีกทั้งยังส่งเสริมเยาวชนที่มีความรู้ความสามารถในด้านดนตรีได้แสดงดนตรีในสถานที่ต่าง ๆ ที่มีการเชิญจากภาครัฐและเอกชน โดยมีค่าตอบแทนให้กับผู้ไปแสดง จึงทำให้เยาวชนเกิดความสนใจและตื่นตัวในการสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีเป็นอย่างดี

3. แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของ 7 กลุ่มชาติพันธุ์ ตำบลลาวี อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา

3.1 ชาติพันธุ์ลีซูมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนได้แสดงความสามารถทางด้านดนตรีอย่างต่อเนื่องทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยให้เยาวชนได้แสดงดนตรีในงานรื่นเริงของชุมชน และนำเยาวชนไปร่วมแสดงหรือสาธิตการเล่นดนตรีตามสถานที่ต่าง ๆ และมีค่าตอบแทนให้ด้วย ส่งผลให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ทางดนตรีที่ดีและเกิดความภาคภูมิใจอีกด้วย

3.2 ชาติพันธุ์ลาหู่มีการจัดเป็นโครงการส่งเสริมให้อนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมทางดนตรี โดยการสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาของคริสตจักรประจำหมู่บ้าน มีการว่าจ้างผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรมมาเป็นวิทยากรในการสอน มีเยาวชนให้ความสนใจเป็นอย่างดี เนื่องจากมีรุ่นพี่ได้ไปแสดงศิลปวัฒนธรรมลาหู่ตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีการเชิญจากองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน และมีค่าตอบแทนให้กับผู้ที่ร่วมแสดง ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจให้รุ่นน้องมีความสนใจและต้องการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมนี้ได้เป็นอย่างดี

3.3 ชาติพันธุ์ไทยใหญ่มีเยาวชนให้ความสนใจทำให้มีผู้สืบทอดอย่างต่อเนื่อง โดยทั่วไปชาวไทยใหญ่มีการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรีประจำชาติพันธุ์ แต่ไม่ได้เป็นกิจจะลักษณะที่ชัดเจน ซึ่งมักเป็นการที่นักดนตรีจะชักชวนให้เยาวชนมาร่วมเล่นดนตรีตามงานหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีดนตรีเป็นส่วนประกอบ หากสามารถเล่นดนตรีได้หรือเล่นได้เป็นอย่างดีจนเป็นที่ยอมรับ นักดนตรีจะชักชวนเยาวชนคนนั้น ๆ มาเล่นดนตรีร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

3.4 ชาติพันธุ์อาข่า ผู้นำชุมชนให้ความสนใจการรักษาภูมิปัญญาด้านดนตรีรวมถึงศิลปะการแสดง การละเล่น วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ ซึ่งมีการพยายามรื้อฟื้นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้วยการสร้างศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์มีชีวิต เพื่อให้เป็นเหมือนศูนย์กลางการเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม อีกทั้งมีแนวคิดในการพัฒนาลานวัฒนธรรมให้เป็นลานเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม มีการจัดเวทีเสวนาร่วมกับศูนย์พัฒนาชาวเขาซึ่งมีหัวข้อเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในความเป็นอาข่าและความรู้ด้านวัฒนธรรม เพื่อเสริมความเข้มแข็งของชุมชน อีกทั้งผู้นำชุมชนมีแนวคิดริเริ่มในการจัดอบรมหลักสูตรระยะสั้นในเรื่องของการฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอาข่า

3.5 ชาติพันธุ์ปกากะญอ ในปัจจุบันมีเยาวชนและผู้สนใจ ต้องการฟื้นฟูภูมิปัญญาการเล่นดนตรีปกากะญอแต่ยังคงไม่มีการดำเนินการ เนื่องจากการเล่นดนตรีประจำชาติพันธุ์ขัดกับหลักคำสอนของศาสนาที่นับถือ

3.6 ชาตินัพนธ์จีนยูนนานและเมียน มีแนวคิดในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรี แต่ยังไม่สามารถทำได้เนื่องจากชาตผู้ที่มีความสนใจที่ต้องการสืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาด้านดนตรีของทั้ง 7 กลุ่มชาตินัพนธ์ถือเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดี ซึ่งแต่ละกลุ่มชาตินัพนธ์มีความแตกต่างกันตามบริบทวิถีชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดของ เอื้องฟ้าถาวรรัช ที่กล่าวว่า ศิลปะการแสดงพื้นบ้านเป็นองค์ความรู้ที่ชาวบ้านคิดขึ้น แสดงออกถึงความเชื่อถือวิถีการดำเนินชีวิต³ ดังนั้นจากผลการวิจัยจึงพบว่า เครื่องดนตรีที่พบในพื้นที่สร้างจากวัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติทั่วไป การสร้างเครื่องดนตรีมีวิธีการที่ไม่ซับซ้อนแต่ต้องอาศัย ความเชี่ยวชาญของช่างทำเครื่องดนตรี การตั้งเสียงเครื่องดนตรีตั้งเสียงจากความจำและความคุ้นชินของนักดนตรี บทเพลงที่ใช้เล่นมีจังหวะไม่ซับซ้อน และเป็นทำนองสั้น ๆ เล่นวนไปมา ความหมายของบทเพลงเกี่ยวกับ วิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชาตินัพนธ์ โดยมากชาตินัพนธ์กลุ่มต่าง ๆ ใช้ดนตรีในการประกอบพิธีกรรม แต่มีบางชาตินัพนธ์ คือ ลาหู่และอาข่าที่สามารถนำดนตรีมาเล่นทั่วไปได้แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่หรือกาลเทศะที่จะทำให้บางบทเพลงหรือบางเครื่องดนตรีไม่สามารถเล่นได้ตลอดเวลา

2. การเผยแพร่ดนตรีของกลุ่มชาตินัพนธ์ให้กับเยาวชนหรือผู้ที่สนใจ มีด้วยกันสองวิธี คือ วิธีการครูพักลักจำ จดจำทำนอง สำเนียง วิธีการเล่นจากนักดนตรีขณะประกอบพิธีกรรมหรือขณะบรรเลงทั่วไป และอีกวิธีคือ มุขปาฐะเน้นการปฏิบัติ โดยผู้รู้จะถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจโดยตรง มีสถานที่สอนคือบ้านของผู้รู้ ซึ่งทั้งสองวิธีการหากเยาวชนหรือผู้ที่สนใจมีข้อสงสัยในวิธีการเล่นและความถูกต้องของบทเพลงสามารถซักถามได้จากนักดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพัชรินทร์สิรสุนทร ที่กล่าวว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญามีด้วยกัน 2 วิธี คือ การถ่ายทอดโดยตรง ได้แก่ การถ่ายทอดโดยการบอกเล่าจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และการถ่ายทอดโดยทางอ้อม ได้แก่ การสอดแทรกภูมิปัญญาไว้ในรูปแบบของความบันเทิงต่าง ๆ⁴ ซึ่งข้อดีของการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีทั้งสองวิธีการ คือ เยาวชนและผู้ที่มีความสนใจมีความเข้าใจถึงสำเนียง วิธีการเล่น และเอกลักษณ์

³ เอื้องฟ้า ถาวรรัช, “การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี, 2555): 19-20.

⁴ พัชรินทร์ สิรสุนทร, *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียน: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ* (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), 19-21.

ความเป็นดนตรีชาติพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาที่พบ คือ วิธีการสอนทั้งสองวิธีหากผู้รู้จำทำนองได้ไม่ถูกต้องอาจทำให้ทำนองเพลงผิดเพี้ยน และบางบทเพลงบรรเลงได้แต่ไม่ทราบชื่อเพลง ทราบเพียงแต่ประเภทบทเพลง ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกข้อมูลด้านดนตรีไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทำให้วัฒนธรรมและประเพณีบางอย่างมีการปรับขั้นตอนต่าง ๆ ให้ง่ายมากยิ่งขึ้นเพื่อให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลาลักษณ์ นวมสำลีที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลกระทบถึงวัฒนธรรม และประเพณีที่สำคัญ ด้านดนตรีมีการขาดช่วงของการสืบทอด เนื่องจากผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีได้ในปัจจุบัน มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป คนตรีในพิธีกรรมต่าง ๆ ถูกลดบทบาทลง จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัยและความสะดวกของผู้ประกอบพิธี⁵

3. แนวทางการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีของแต่ละชาติพันธุ์ พบว่า ลานู่และลีซู มี เยาวชนสนใจให้การสืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้เป็นอย่างดี มีการสอนดนตรีหลังเลิกเรียนโดยนักดนตรี อีกทั้งสนับสนุนให้เยาวชนร่วมกิจกรรมทางดนตรีทั้งในและนอกพื้นที่ อาศัยอยู่ในระหว่างการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์และศูนย์การเรียนรู้ทางด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ มีการจัดเวทีเสวนาภายในชุมชนเพื่อเสริมสร้างสำนึกความเป็นชาติพันธุ์ และมีแนวคิดในการจัดอบรมระยะสั้นในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาด้านดนตรี ไทยใหญ่มีเยาวชนให้ความสนใจในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านนี้เป็นอย่างดี โดยนักดนตรีมีการชักจูงให้เยาวชนร่วมเล่นดนตรีด้วยกันเมื่อมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ สำหรับจีนยูนนาน เมียนและปกากะญอ ให้ความสนใจในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีแต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากปัจจุบันทั้งสามชาติพันธุ์ไม่มีเยาวชนที่ให้ความสนใจภูมิปัญญาด้านดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวดี พรหมพิราม ที่กล่าวว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านเริ่มต้นจากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยงานวัฒนธรรม เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมจากคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมพื้นบ้าน จึงทำให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ยั่งยืน โดยอาจจะมีการส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่นจาก

⁵ กมลาลักษณ์ นวมสำลี, “การศึกษาดนตรีชนเผ่าอาข่า บ้านแสนเจริญ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” (วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552), 133.

หน่วยงานราชการมีการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝัง อบรม พัฒนา และส่งเสริมเผยแพร่วัฒนธรรม เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป⁶

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนและผู้สนใจดนตรีชาติพันธุ์ในแต่ละพื้นที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการร่วมสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรี ด้วยการจัดกิจกรรมดนตรีชาติพันธุ์ให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรในโรงเรียน หรือจัดการอบรมระยะสั้นที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านนี้โดยตรง

2. กระทรวงวัฒนธรรมควรมีการจัดทำนโยบายด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ให้แก่หน่วยงานที่ดูแลงานด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรีจากหน่วยงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านดนตรีอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์พื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการสำรวจสภาพการของภูมิปัญญาด้านดนตรีในปัจจุบัน

3. จากผลการวิจัยพบว่าเครื่องดนตรีของหลายกลุ่มมีความใกล้เคียง ดังนั้นควรมีการทำวิจัยเพื่อหารากเหง้า หรือความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีที่คล้ายคลึงกัน

⁶ สุภาวดี พรมพิราม, “การจัดการประเพณีสลากภัตบ้านท่าชัย อำเภอศรีสขาลัย จังหวัดสุโขทัย อย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556), 23.

บรรณานุกรม

- กมลลักษณ์ นวมสำลี. “การศึกษาดนตรีชนเผ่าอาข่า บ้านแสนเจริญ ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย.” วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. *ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียน: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สุภาวดี พรหมพิราม. “การจัดการประเพณีสลากภัตบ้านท่าชัย อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อย่างมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2556.
- อานันท์ นาคคง. “เส้นทางสายมานุษยวิทยาดนตรีในประเทศไทย.” *ผู้คน ดนตรี ชีวิต เล่มที่ 1 เสียงของโลก*, (2553): 15-128. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2553.
- เอื้องฟ้า ถาวรรักษ์. “การอนุรักษ์ สืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านชาวกะเหรี่ยง “รำตง” อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี.” *กาญจนบุรี: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี*, 2555.

วารสารดนตรีรังสิต

RANGSIT MUSIC JOURNAL

วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต

ISSN 1905-2707

Vol.13 No.2 July-December 2018

บทความสร้างสรรค์

บทความวิจัย และบทความวิชาการ